

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Petri Petiti Philosophi & Doctoris Medici, Miscellaneorum Observationum Libri quatuor

Petit, Pierre

Trajecti ad Rhenum, 1682

Cap. XVII. Risus acceptio multiplex. varia de hoc auctorum loca
animadversa & explicata.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13245

enim de his multa ab iis qui eum precesserunt, bene scripta existant: a nullo tamen sic de omnibus, nisi quis Aselepiadis Taurum laudet. Ita igitur ut dixi, legendum cenfeo.

CAPUT XVIII.

Risus acceptio multiplex. varia de hoc auctorum loca animadversa & explicata.

Quid sit proprie *ridere*; quid *risus*, nemo ignorare potest, cui non sit homo ignoratus, qui non ipse sibi. Quippe hominis proprium τὸ γελαστικόν apud philosophos. Cum autem eundem longe diversis rebus Græci & Latini auctores attribuunt, atque ad res etiam inanimatas vel homine superiores transferunt, quid ibi *risus* nomine intelligi debeat, non perinde omnibus promptum, obviumque esse arbitror. Horum quædam hic attingere visum est. Primum *ridere* dicitur, quicquid jucunda specie sensus animi velle oblectat; quo pacto, prata, hortos *ridere* dicimus. Etiam de odorum fragrantia usurpat *Catullus* in *Epithalamio*:

Advenit Chiron portans silvestria dona.

Nam quoscumque ferunt campi, quos Thessala magnis

Montibus ora creat, quos propter fluminis undas

Aura parit flores tepidi sæcunda Favoni,

Hos indistinctis plexas tulit ipse corollis,

Quæis permulsa domus jucundo risit odore.

Occasio translationis, quia, ut risus in homine lætitiæ est signum & soboles: sic species illa terræ variis floribus, tanquam gemmis distinctæ & micantis, argumentum est & fecunditatis in ipsa, & vigoris in stirpium naturis, quæ ea-

rum

rum rerum lætitia esse intelligitur: unde *lata segetes*, *lata fruges*, apud Poëtam, quæ facile proveniunt; & *latamen* quo terra *latior*, hoc est, *fecundior* redditur. Servius: *Latius* (inquit) *prout res fuerit, accipimus, ut latus homo*, i. *hilaris*; *latum pecus*, pingue; *latum legumen*, fertile: & sic in reliquis. Sicut igitur *læticia* varie intelligitur pro cuiusque rei natura & captu, ita & *risus*. *Mare* etiam *ridere* dicunt poëtæ, ut *Lucretius* initio;

— *Tibi rident aquora ponti.*

Cum scilicet undarum superficies levi flatu crispatur. duciturque translatio ab eo, quod in vultu humano apparet: nam & ora ridentium sinuantur. *Aristoteles* sect. 23. *Problema*. 1. *Διὰ τί τὸ κῦμα ἐκ ἐπιγελαῖ ἐν τοῖς βάθει πελάγεσιν, ἀλλ' ἐν τοῖς μικροῖς καὶ βραχέσιν.* *Gaza* ita vertit: *Cur fluctus præalti pelagi superfrangi non solent, sed parvi tantum & brevis?* Rursus ejusdem sect. probl. 24. *Διὰ τί ἐν τοῖς βάθει πελάγεσι τὸ κῦμα οὐκ ἐπιγελαῖ.* *Septalius* non absimili sensu: *Cur unda non intercuditur in profundis pelagis.* causam explicat philosophus: *Ὅτι τὸ μικρὸν ὑγρὸν φερόμενον μάλλον διαίρεται ὑπὸ τῆς πνεύματι &c.* i. *Quia parum humoris cum fertur, magis dividi a spiritu potest, quam multum.* Quibus ex verbis patet, quid sit *mare ἐπιγελαῖν*. nempe *ridere* dicitur, cum non multum aquæ movetur, & id quod movetur, in multas exiguas & innumerabiles particulas frangitur: unde apud *Æschylum*, *ποντίων τε κυμάτων ἀνήριθμον γέλασμα.* *Plutarchus* quoque ex cuiusdam poëta dithyrambis hæc affert in libro de primo frigido: *Ὁ γὰρ ἥλιος ἀνίσχων, ὡς τις εἶπε τῶν διθυραμβοποιῶν, εὐθὺς ἀνέπλησεν ἀεροεάταν μέγαν οἶκον ἀνέμων. ἐκ τῆς δὲ καὶ λίμνη καὶ θαλάττη μοῖραν αὐγῆς καλιῶν ἐνίησι, καὶ εὐθεὶ πόδα μῶν διαγελάσιν.* i. *Sol etenim emergens, ut quidam dithyramborum poëta dixit, statim magnam gradientium per aërem ventorum domum implevit: exinde & splendoris partem paludi & mari descendens immisit, & fluviorum fundi rident.* Jam vero & *maris cachinnos*

dixit *Catullus*, cum vento agitata strepitura edit;

*Hic qualis flatu placidum mare matutino
Horrificans Zephyrus proclivas incitat undas,
Aurora ex oriente vagi sub lumina Solis:
Quae tarde primum clementi flamine pulsa
Procedunt, leni resonant plangore cachinni.*

Ita & *Græci*. *Euripides* in *Hippolyto*.

καὶ περὶ ξέφρον

Πολὸν καυχάζων ποντίω Φυσήματι.

Attius, *Phinidis*:

Ac ubi curvo litore latrans.

Unda sub undis labunda sonit:

Simul & circum magnisonantibus

Excita Saxis sava sonando

Crepitu clangente cachinnat.

Ac de maris undarumque risu haec tenus: nunc age & *Vulcani* hoc est *ignis risum* ostendamus apud *Aristotelem* lib. 2. *Meteor.* ubi de tonitruis fragore, qui violentam aëris percussio- nem sequitur: Γίνεσθαι ἢ ἡ πληγὴ (ἀέρος) τὸν αὐτὸν τρόπον, ὡς περ εἰκάσαι μείζονι μικρὸν πάθος, τῷ ἐν τῇ φλογὶ γινομένην ψόφω, ὃν καλοῦσιν, οἱ μὲν Ἡφαίσσον γελᾶν, οἱ δὲ τὴν Ἔσειαν· οἱ δὲ ἀπειλὴν τῶν τῶν. i. Fit autem percussio eodem modo (ut componatur majori minor passio) ei qui in flamma fit sono, quod quidam ridere *Vulcanum* appellant: alii *Vestam*: nonnulli horum comminationem. Non recte autem eo loco adverbium ὡς περ junctum legitur infinitivo, præter *Græcorum* consuetudinem; vera lectio est, ὡς εἰκάσαι, ut in primo *de historiis animalium* cap. 6. de *Cordylo* pisce: Ἐχθρὸν ὁμοίον γλαυκῆ τὸ οὐραῖον, ὡς μικρὸν εἰκάσαι μεγάλῳ. Est autem figura ad declinandam invidiam audacioris comparationis, ut apud *Maronem* in 4. *Georgic.*

— Si parva licet componere magnis.

Nec dubium quin ab hoc *Aristotelis* loco sumpserit. Ceterum est alia risus acceptio *μυσικωτέρα*, apud *Theologos*.
qua-

qualis ejus, cui primo nomen a risu inditum apud Hebræos, & reliquorum sapientum de veritatis intuitu gaudentium intus, & pectore: non oris rictu & cachinnis, quod stultorum est. Ita enim Philo nomen *Isaac* interpretatur in libro *de Abrahamo*. Ο μελλίσας σφαγιάζεσθαι, καλεῖται χαλδαισι μὲν Ἰσαὰκ, ἑλλῶσι δὲ μελαληφθέντι τῆ ὀνόματι γέλωσ. γέλωσ ἧ ἔχ ὁ κατὰ παιδιῶν ἐγίνόμενον σώματι παραλαμβάνεται νῦν, ἀλλ' ἢ κατὰ διάνοιαν εὐπάθεια καὶ χαρὰ. i. Qui adducitur pro victima (nota historia est Abrahami, ut jussus sit immolare filium) *Chaldaice Isaac, Latine risus vocatur. Qui risus non intelligitur nunc pro petulanti vultus habitu, sed pro mentis bene affecta gaudio.* Ibidem litare Deo sapientem hoc risu symbolice autumat, quo intelligatur maximè Dei esse proprium gaudere. Idem *Isaac* ludens cum uxore inducitur in terra aliena, *Genes. 26.* non sine mysterio: scilicet is ludus, juxta *Clementem Pædag. lib. 1. cap. 5.* intelligendus est, quem viri sancti Deo exhibent toto vitæ decursu, dum varios in hoc seculo pro virtute labores sustinent, qui ad futuram gloriam collati mera sunt ludibria, eo quod nullam, auctore Apostolo, ad cœlestia bona rationem, aut dignitatem habeant: vel qualem ludum Jovi Heraclitum tribuisse idem *Clemens* notat: Τοιοῦτον τινὰ παίζειν παιδιῶν, Ἰὸν ἐαυτῷ Δία Ἡράκλειον λέγει. τί γὰρ ἄλλο εὐπρεπὲς ἔργον σοφῶ καὶ τελείῳ, ἢ παίζειν καὶ συνευφραίνεσθαι τῇ τῶν καλῶν ὑπομονῇ καὶ διοικήσει τῶν καλῶν, συμπανηγυρίζοντα τῷ θεῷ. i. Talem ludum ludere suum Jovem dicit Heraclitus. Quid enim aliud vero sapienti & perfecto magis convenit, quam ludere & collatari, per honestarum rerum tolerantiam, & bonorum administrationem, dies festos cum Deo celebrantem.

Sed alia adhuc expositio est, apud eundem *Clementem*, hoc gaudium huncque ludum de Christo & Ecclesia intelligentium. Quo sane etiam oraculum illud spectat in *Proverbiis cap. 8.* ubi sapientia loquens inducitur: Et de-

lectabar, inquit, per singulos dies, ludens in orbe terrarum & delicia mea esse cum filiis hominum. Possent multa ex Platone, qui in septimo dialogo de legibus, hominem θεῶν παίγνιον vocat & θαῦμα, hoc est, ludicrum, haud multum differens ab iis machinis, quas θαυμαλοποιοὶ otiosis ad animi relationem & ludum exhibent. Quin religionem nihil aliud esse, nisi τινὰ παιδιάν; quendam lusum, quem sibi Deus ab hominibus in hac vita exhiberi vult. Quod cave putes dictum a Platone ad minuendam religionis auctoritatem, sed quo sensu scriptura citatis locis. Ita divina divinis fiunt consona; mira enim est profunditas in dictis Platonis multaque apud eum, quæ intelligentibus sine horrore legi non possint. Non possum mihi temperare, quin & Procli Diadochi locum de risu Deorum subnectam, ex commentariis in Rempublicam Platonis; estque expositio loci Homerici,

Ἄσβες ὃ δὲ ἀρ' ἐνώητο γέλωσ μακάρεσσι θεοῖσι.

Inextinguibilis autem excitatus est risus beatis Diis.

Ibi post multa de Vulcani proprietate in Theologia veterum subdit: Ὡς οὖν συνελόντι φάναι τὸν γέλωτα τῶν θεῶν, τὴν ἀφθονον εἰς τὸ πᾶν ἐνεργείαν, καὶ τὴν εὐθυμοσύνης τῶν ἐγκοσμίων αἰτίαν ἀφοριζέον. διότι δὲ ἀκατάληπτός ἐστιν ἡ τοιαύτη πρόνοια, καὶ ἡ τῶν ἀγαθῶν μελάδουσι παρὰ τοῖς θεοῖς ἀνέκλειπτο. εἰκότως ἄρα καὶ τὸν ποιητὴν, ἄσβεστον αὐτῶν γέλωτα προσειρηκέναι συγχωρήσον. i. *Ut brevi complectar, Deorum risus, abunde suppetens ad omnia operatio, & latitia eorum, quæ sunt in mundo, causa intelligenda est. Et quia ejusmodi providentia & bonorum omnium collatio a Diis non cessat; jure a poeta risui ipsorum id epithetum adjunctum fuisse satendum est. Hæc de risui Deorum in veterum theologia annotare visum est, quod animadverto, magnum virum in notis ad Maximum Tyrium, ita sentire de risu, ut hunc Deo tribui posse sine summa impietate non putet. Quod fortasse non scripsit-*

psisset, si quo tempore scribebat, eum locum *Procli* in memoria habuisset.

CAPUT XIX.

Non recte judicare, qui librum de Mundo, Aristotelis nomine inter alia ejus volumina publicatum habitumque, genuinum ejus esse factum negant. obiter de Procemiis, & catalogo librorum Aristotelis.

Quia me alias complurium doctorum virorum exemplo, loca ex eo libro, ut *Aristotelis* *γνῶσις* citare memini; alii autem non pauci neque indocti ambigunt, an sit recte ei adscriptus; immo genuinum ejus esse opus plane inficiantur, & conjecturas proferunt, paucis sententiam meam, de hac controversia, aperire decrevi. Sic existimo, nullam rationem idoneam afferri posse, qua non esse id scriptum *Aristotelis* probetur: neque esse, cur quisquam vereatur loca ex eo proferre & sententias nomine *Aristotelis*; quod si ab ipso *Aristotele* editum non est, certe ab homine placitorum ejus peritissimo, ac bono Peripatetico elaboratum esse oportet: Ita nihil in eo reperitur, quod Peripateticorum principis sinceram doctrinam non redoleat. Primum igitur argumenta illa, quibus Recentiores viri docti hunc librum ex operum *Aristotelis* catalogo expungunt, proponam deinde expendam, & nullius esse momenti probabo.

Petrus Victorius (ab hoc enim ordiri placet disputationem) lib. 25. *Var. Lectionum* cap. 13. hoc primum argumenti affert: longe diversam in eo libro deprehendi tractandi methodum & rationem, illi qua in suis libris solitus
uti